

gjøre, det er, at ved ethvert saadant Ombyng, dersom Enkelte derved tabe usforholdsmæssigt eller idetmindste tabe saaledes, at dette Tab kan være af den Bessaffenhed, at de ikke kunne bære det, — at hvad man da kunde gjøre for at lindre et saadant Tab, ja det er allevegne Menneskelighedens og det er visseelig Folkets Pligt med sit eget Kjøb og Blod. Dette er fra denne Side betragtet.

Naar jeg derimod betragter Sagen, eller skal betragte den et Dieblik fra Klogskabens Side — Klogskabens Side for den, som har sat sig i Spidjen for Kravet paa Landbore-former — naar jeg skal betragte det fra denne Side, kan jeg aldeles ikke forstaae, hvorledes det skal være klogt, for at berede sig en fuldstændig Seier, at begynde med et Nederlag. (Hør!) Jeg kan ikke forstaae, hvilke rimelige Grunde der skulde være for, at, dersom man paa nærværende Tid vilde, som man siger, for at forsone og for at sætte godt Blod — at man derfor vilde indrømme, om ikke fuld Erstatning, saa dog $\frac{3}{4}$, eller hvorledes det nu kan træffe sig, — at man derved skulde forberede sig en bedre Stilling, naar man kom til at tale enten om Fæstevæsenets Dvergang til Selveiendom, eller hvad det nu ellers kunde være, som er det store Mellemværende. Jeg kan aldeles ikke forstaae den Tankegang, da jeg tænker, at vistnok de fleste Herremænd betragte det som en Forbrydelse, (Nei!) at vi behandle dette Spørgsmaal og afhandle, hvad de skulle have for den Rettighed, som de paa-staae der tilhører dem, saa at den aldrig uden med deres egen Tilladelse kunde ophæves, — de ville ikke takke os for hvad vi vilde kalde fuldstændig Erstatning, de vilde det 10 Gange mindre for hvad vi selv kalde noget mindre, f. Ex. $\frac{3}{4}$ eller hvad det kunde være, saa at, dersom man regner paa, at man skulde hos dem finde mere Tilbøielighed til at gaae ind paa Udvæjningen af det hele Forhold mellem deres Godses Fæstere og dem — at man skulde forberede dette ved at tilbyde en saadan Erstatning, da regner man visseelig, efter min fuldkomne Dverbeviisning, uden Vært. (Latter!) Jeg kan derfor, hvad enten jeg betragter Sagen fra den saakaldte Retfærdigheds eller Klogskabens Side, slet ikke see nogen Grund til at

indlade sig paa Spørgsmaalet om nogen Erstatning i dette Tilfælde. Men det veed jeg paa den anden Side, at alle de mellem Danmarks øvrige Statteyende, som have faaet Dineie mere eller mindre opladte for Forskjellen og for Udvæjningen, naar man tilstaaer Erstatning. Det er jo soleklart, at skal Erstatningen være fuldstændig, vændtes der altsaa netop derfor ikke det Allermindste. Jeg skal derfor kun stemme for ethvert Forslag, som gaaer derpaa ud, at der ingen Erstatning skal gives; og det Høieste, jeg kunde finde det rimeligt at stemme for, det var jo, at denne Skattelettelse for dem, hvis man synes, at det kunde være Noget, at den vedvarede endnu i nogle Aar, naar den saa kun ophører, uden at Folket derved skal paadrage sig en ny Gjæld til den store, som det allerede har, og som det jo især i disse Dage endnu har formeret. En saadan Forsøgelse anseer jeg for at være lige uklog, hvad enten man siger, at der skal henlægges nogle Skillingen af det, man ellers skal udbetale til efterhaanden at ophæve denne Gjæld; thi saameget kjender jeg som Historiker til de mange Forsøg, som ere gjorte paa saaledes at danne et Fond til Gjælds Afbetaling, at danne det ved at henlægge i sin Sparekasse mere eller mindre; thi medens jeg nok veed, at der har været stor Forskjel paa, hvorvidt man med saadanne Forslag har for Diebliffet kunnet blande Folk og Rigsdage, saa veed jeg — og det har altid været den samme Slutning — at efter Aars Forløb har man opdaget, at det rigtig nok ikke var skeet, hvad man havde betænkt, saa at, om man endog, — om jeg huffer ret — slette dette i England i forrige Aarhundrede — om man endog nogle saa Aar havde af denne Hjælpekasse betalt noget paa Gjælden, saa var dog Gjælden, medens den bestod, været saa meget, at det ikke var værd at tale om. Altsaa min Dverbeviisning er den samme, som den var ved den foreløbige Behandling, og min Stemme skal ogsaa lige til det Sidste være den samme, saa at det for mig maa opfattes, om det saa skal være i 10 Aar, med den saakaldte Udvæjning af Hartkornsskatten, jeg skal aldrig stemme for andet, end for en virkelig